

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

GAZETECİLİK

HABER TOPLAMA-2

Ankara, 2013

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. HABERİ DEVAM ETTİRME VE HABER TOPLAMADA KARŞILAŞILAN	
SORUNLAR	3
1.1. Haberi Devam Ettirme	3
1.2. Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar	7
1.2.1. Haber Yönlendirme	8
1.2.2. Kasıtlı Olarak Eksik Bilgi Verme (Misinformation)	9
1.2.3. Kasıtlı ve Bilinçli Olarak Hiç Bilgi Vermeme (Disinformation).....	9
1.2.4. Kasıtlı ve Bilinçli Olarak Hatalı Bilgi Verme	9
1.2.5. Haberde Çarpıtma (Distortion).....	9
1.2.6. Haberde Manipülasyon.....	11
1.2.7. Sansür	13
UYGULAMA FAALİYETİ	14
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	16
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	17
2. ARŞİV NEDİR?	17
2.1. Gazetecilikte Arşivin Önemi.....	18
2.2. Kişisel Arşiv Oluşturma Yöntemleri.....	18
2.3. Arşivlerden Bilgi Toplama Yöntemleri	19
UYGULAMA FAALİYETİ	20
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	22
ÖĞRENME FAALİYETİ-3	23
3. HABER KAYNAKLARI İLE İLİŞKİLERDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN	
UNSURLAR	23
3.1. Haber Kaynağına Saygı	23
3.2. Özel Hayata Saygı.....	24
3.3. Haber Kaynağına Güven Verme	26
3.4. Tarafsız Habercilik İlkelerine Uyma.....	27
3.5. Kurumsal Kişiliğini Koruma.....	28
UYGULAMA FAALİYETİ	29
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	31
MODÜL DEĞERLENDİRME	32
CEVAP ANAHTARLARI.....	33
KAYNAKÇA	35

AÇIKLAMALAR

ALAN	Gazetecilik
DAL / MESLEK	Alan Ortak
MODÜLÜN ADI	Haber Toplama–2
MODÜLÜN TANIMI	Haberle ilgili gelişmeleri takip ederek kişisel arşiv oluşturabilme ve haber kaynakları ile iyi ilişkiler kurarak ilgili bilgi ve becerilerin kazandırıldığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/24
ÖN KOŞUL	Haber Toplama-1 modülünü almış olmak
YETERLİK	Haber toplamak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Haberle ilgili gelişmeleri takip ederek kişisel arşiv oluşturabilecek ve haber kaynakları ile iyi ilişkiler kurabileceksiniz. Amaçlar 1. Haberle ilgili gelişmeleri takip edebileceksiniz. 2. Kişisel arşiv oluşturabileceksiniz. 3. Haber kaynakları ile iyi ilişkiler kurabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Sınıf, işletme, kütüphane, ev, bilgi teknolojileri ortamı, sinema, tiyatro, konferans gibi kendi kendine ve grupla çalışabileceğiniz tüm ortamlar Donanım: Fotoğraf makinesi, not defteri, ses kayıt cihazı, kalem, telefon kartı, cep telefonu
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen, modül sonunda ölçme aracı (çoktan seçmeli test, doğru-yanlış testi, boşluk doldurma, eşleştirme vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Haber toplama aşamasında haber kaynakları ile iyi ilişkiler kurabilme ve güven oluşturabilme, haber kapılarını açacak anahtardır. Bir gazeteci için kişisel arşiv olmazsa olmazlar arasındadır. Haberle ilgili gelişmeleri takip edebilmek için gazetecinin bilgili ve kültürlü olmasının yanı sıra zengin bir arşive de sahip olması bir zorunluluktur.

Elinizdeki bu modül sizin haber toplarken karşılaştığınız sorunlarda rehberiniz olacaktır. Bu modül sayesinde haberle ilgili gelişmeleri takip etmenin, kişisel arşiv oluşturmanın ve haber kaynakları ile iyi ilişkiler kurmanın önemini kavrayacaksınız. Haberle ilgili gelişmeleri takip edeceksiniz, kişisel arşiv oluşturacaksınız ve kaynakla iyi ilişkiler kuracaksınız. Bu sayede haber toplama sürecinde ihtiyaç duyduğunuz donanımlara sahip olacaksınız.

Her bölüm sonunda hazırlanan değerlendirme sorularını cevaplayarak öğrendiklerinizin pekişmesini sağlayacaksınız.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Haberle ilgili gelişmeleri takip edebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Bir hafta süreyle ulusal gazeteleri takip ederek devam eden haberleri inceleyiniz, haberdeki gelişmeleri not alınız. Gazete kupürlerini eğitim ortamına getiriniz.
- Gazete arşivlerinden çarpıtılmış haber örnekleri bularak eğitim ortamına getiriniz.
- Türk basınında sansürün tarihçesi hakkında bir araştırma yapınız.
- CNN televizyonunun Körfez Savaşı ile ilgili yayınlarını içeren bir araştırma yapınız.

1. HABERİ DEVAM ETTİRME VE HABER TOPLAMADA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

1.1. Haberi Devam Ettirme

Fotoğraf 1.1: Haber takibinde gazeteci

Önemli ve çözülmemiş bir olay hakkında verilen haberin, olay önemini kaybedinceye, ya da çözülünceye kadar belirli sürelerle tekrarlanarak yayımlanmasına, haberi devam ettirme diyoruz.

Gazetecinin görevi haberini toplayıp yazdıktan sonra da bitmez. Haber yayımlandıktan sonra da haberle ilgili gelişmelerin takip edilmesi gerekir. Okur haberle ilgili gelişmeleri merak edecektir. Başka gazetelerde yer alan haberin devamı gazetecinin kendi gazetesinde yer almıyorsa bu o gazete için bir eksikliktir. Okurun güven kaybına neden olacaktır.

Haberi devam ettirme açısından uzmanlaşma önemlidir. Çünkü belli bir alanda uzmanlaşan gazeteci, haberin öncesini de bildiği için haberle ilgili gelişmeleri tahmin edecek, gelişmeler olduğunda da takip ederek haberi devam ettirebilecektir.

17.04.2013

İran'da Şiddetli Deprem

İran'ın Pakistan sınırı yakınlarında meydana gelen 7,8 büyüklüğündeki depremde en az 40 kişinin öldüğü bildirildi.

İran'ın Pakistan sınırı yakınlarında meydana gelen 7,8 büyüklüğündeki depremde en az 40 kişinin öldüğü bildirildi. Depremi Yeni Delhi, Dubai ve Bahreyn'de de hissedildiği belirtiliyor. İran devlet televizyonu, Pakistan sınırına 48 kilometre uzaklıktaki Saravan kenti yakınlarında meydana gelen şiddetli depremde en az 40 kişinin öldüğünü bildirdi. İran sismoloji merkezi depremin büyüklüğünü 7,5 olarak açıklarken Amerikan Jeolojik Araştırma Merkezi depremin anlık büyüklüğünü 7,8 ve derinliğini 15,2 kilometre olarak kaydetti. Pakistanlı hastane yetkilileri ise sınırın Pakistan topraklarındaki bölümünde beş kişinin öldüğünü açıkladı. Pakistan Meteoroloji Kurumu, depremin başta Taftan kenti olmak üzere Pakistan'ın güneybatı sınır bölgesinde ağır hasara yol açtığını, 200 kadar ev ve dükkânın yıkıldığını ve binaların altında kalan yüzlerce kişinin hayatını kaybetmiş olabileceğini duyurdu. Şiddetli depremin Yeni Delhi, Bahreyn ve Dubai'de de hissedildiği belirtiliyor. İran'ın Basra Körfezi kıyılarında Buşehr yakınlarında geçen hafta meydana gelen 6,1 büyüklüğündeki depremde de 37 kişi hayatını kaybetmişti.

17.04.2013

Papua Yeni Gine de Depremle Sarsıldı

24 saat içinde, İran ve Dağıstan'ın ardından Papua Yeni Gine'de şiddetli deprem oldu. Papua Yeni Gine 6,8 büyüklüğünde sallandı.

Papua Yeni Gine'de 6,8 büyüklüğünde deprem meydana geldiği bildirildi.

ABD Jeoloji Araştırmalar Kurumundan yapılan açıklamada, merkez üssü ülkenin kuzeyindeki Aitape kenti kıyısının 19 kilometre açığında meydana gelen depremin derinliğinin 13 kilometre olduğu kaydedildi.

Pasifik Tsunami Uyarı Merkezi ise deprem nedeniyle herhangi bir uyarı verilmediğini belirtti.

ÖNCE İRAN SALLANMIŞTI

Dün öğleden sonra İran'ın Seravan şehrinde meydana gelen 7,8 büyüklüğünde deprem olmuş, Pakistan ve Hindistan'dan da deprem hissedilmişti.

AKŞAM SAATLERİNDE DAĞISTAN SALLANDI

Dün akşam saatlerinde ise Rusya Federasyonu'na ait Dağıstan Cumhuriyeti bölgesi, 5,4 büyüklüğünde depremle sarsıldı.

18.04.2013

İran'da Deprem - İran'da Son Durum Nasıl ?

İran'ın Saravan şehrinde 5,6 şiddetinde bir deprem meydana geldi. Depremin dün hasar görmüş olan evleri yıktığı öğrenildi.

Mehr Haber Ajansı muhabirinin deprem bölgesinden bildirdiği haberlere göre İran'da yaşanan 7,8'lik depremin ardından artı depremler meydana gelmeye devam ediyor. Bu sabah saat 07.45'te Saravan şehri 5,6 büyüklüğünde bir depremle tekrar korkuyu yaşadı.

Depremin ilk depremden dolayı hasar gören evleri yıktığı ve "Kızılay"ın yardımlarının hâlen bölgeye aktığının devam ettiği öğrenildi. Sarsıntılar sebebiyle halk geceyi ana yollarda ve caddelerde sabahlayarak geçirdi.

1990'DA 37 BİN KİŞİ ÖLMÜŞTÜ

İran'da geçen hafta güneydeki Buşehr kentinde 6,1 büyüklüğünde deprem meydana gelmiş, en az 39 kişi hayatını kaybetmiş, 850'den fazla kişi yaralanmıştı. En ölümcül deprem ise 1990 yılındaydı. Kuzey eyaletleri Gilan ve Zanjan'da meydana gelen 7,7 şiddetindeki depremde 37 bine yakın kişi öldü, 100 binden fazla kişi yaralandı. Depremin boyutu o kadar büyüktü ki 27 kasaba ve 1870 âdeta köy olmuştu.

2003 aralık ayında güneybatıdaki Kerman eyaletindeki Bam'da meydana gelen 6,6 şiddetindeki depremde ise şehrin nüfusunun üçte birine tekabül eden 31 bin kişi ölmüştü.

18.04.2013

İran'daki depremde sadece 1 kişi öldü

İran'ın Sistan Belucistan Valisi Hatem Narui, önceki gün meydana gelen 7,8 büyüklüğündeki depremde bir kişinin öldüğünü açıkladı. Narui, ölen kişinin dağlık alanlarda ilaç yapımı için bitki toplamakta olan yaşlı bir kadın olduğunu belirtti. Kadının deprem esnasında dağlardan düşen kayalar nedeniyle hayatını kaybettiği ifade edildi. Seravan kentinde meydana gelen depremde 27 kişi yaralanmış, Pakistan'da 34 kişi hayatını kaybetmişti.

1.2. Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Gazeteciler, çalıştıkları kurumlar için haber toplarken çeşitli zorluklarla karşılaşır. Haber kaynaklarına her zaman kolayca ulaşmak mümkün değildir. Zorluklar ya olayın doğasından ya da ilgililerin tutumlarından kaynaklanır.

Gazeteci, haber toplarken üç temel unsura özen göstermelidir:

- Haberi kaynağından ve elden geldiğince doğru verilere dayanarak toplamalıdır.
- Gerekliyse kaynağa sahip çıkmalı ve mutlaka korumalıdır.
- Kendisine duyulan güveni sarsmamalı, haber kaynağına saygılı davranmalıdır.

1.2.1. Haber Yönlendirme

Fotoğraf 1.2: Gazetecilerin haber toplarken çeşitli zorluklarla karşılaşması

Haber kaynaklarının güvenilirliği açısından bir sorun da enformasyonun, haber kaynaklarınca yönlendirilerek verilmesidir. Haber yönlendirme; basın bültenleri, açıklamaları ve bildirileri ile toplantı, konferans, turlar ve tanıtma çalışmalarında sürekli gündeme gelmektedir.

Medya kuruluşları daha çabuk ulaşılabildiği ve daha az maliyet istediği için basın toplantılarına ilgi gösterir. Zira Başbakan, Bakanlar basın toplantılarıyla kamuoyunu ilgilendiren konularda bilgi aktarabilir. Ancak resmî kaynakların bir tür halkla ilişkiler faaliyeti gibi kamuoyunda etki yaratmak için basın toplantılarını kullandıkları bilinen bir gerçektir. Bu nedenle basın toplantılarında, haber bültenlerinde “Acaba olan nedir?”, “Toplantının kamuoyunu ilgilendiren yönü nedir?” gibi soruların yanıtlanması gerekir. Yanıtların olumsuz olması hâlinde medya kuruluşunun hükümetin, yerel yönetimlerin sözcüsü durumuna gelebileceği göz ardı edilmemelidir. Hükümetin, yerel yönetimlerin vb. çalışmalarını aktarırken “Halk anlatılanları nasıl karşılıyor, ne düşünüyor, gerçek söylenildiği gibi mi?” sorularının yanıtlanması önemlidir. Bu yapılmadığında tek yanlı enformasyon gerçekleşir.

Haberde kaynak kullanımıyla ilgili bir başka sorun da medya kuruluşlarının aynı konuyla ilgili aynı kaynaklara başvurmasıdır. Bu tür durumlarda, kaynak hep aynı kişi olduğu için gelişmeleri belirli bakış açısından verdiğinden toplum yine tek yanlı enformasyon akışına uğramış olacaktır. Aynı kaynağın farklı değerlendirmelerde bulunacağını düşünmek hayal olur. Terör, savaş, siyaset vb. konularda medyanın hep aynı kaynakları kullandığını izlediğiniz haberlerden de gözlemleyebilirsiniz. Bu farklı değerlendirmelerin, farklı bakış açılarının ortaya çıkmasını engelleyen toplumsal denetim mekanizmalarının kullanıldığını da ortaya koyuyor.

Yayın sorumlularının, verileri araştırıp elde edilecek ayrıntıları kendi görüş süzgecinden geçirerek yeniden kaleme almaları hâlinde yönlendirme söz konusu olmayacaktır.

Mesleki uygulamalar sürecinde görülmektedir ki çoğu kez haber kaynakları, kendi çıkarları çerçevesinde, bilgiyi saklamakta, eksik ya da yanlış bilgiler vererek gazeteciyi dezenformasyona (eksik, yanlış, yanlış bilgilendirme, bilgileri saptırma) uğratmaya çalışmaktadır. Gazeteci bu tuzaklardan ancak geniş bilgi dağarcığıyla kurtulabilir.

1.2.2. Kasıtlı Olarak Eksik Bilgi Verme (Misinformation)

Haber kaynağı kasıtlı olarak eksik bilgi vermeyi tercih edebilir. Buna gazetecilikte “**misinformation**” denilmektedir.

Kaynak, kasıtlı ve bilinçli olarak eksik bilgi aktarırken haber konusu olaya ilişkin bazı noktaların aydınlığa çıkmasını istemediğinden verileri kendine göre düzenlemektedir. Bu tutumuyla kaynak, aynı zamanda bilgi alışverişini de yönlendirmektedir.

1.2.3. Kasıtlı ve Bilinçli Olarak Hiç Bilgi Vermeme (Disinformation)

Haber kaynağı, kasıtlı ve bilinçli olarak hiç bilgi vermeyerek kapıları kapatmaktadır. Kaynağın bu tutumuna da hiç bilgi vermeme anlamına gelen “**disinformation**” denilmektedir.

Kaynak bu tutumunda tamamen kasıtlı ve bilinçlidir. Gazeteciyi atlatma ve başından savmayı tercih etmiştir.

1.2.4. Kasıtlı ve Bilinçli Olarak Hatalı Bilgi Verme

Haber kaynağı, bazen kasıtlı ve bilinçli olarak hatalı bilgi de verebilir. Yayımlanacak haberin doğruyu yansıtmaması için elinden geleni yapabilir. Buna karşın, haber kaynağı kasıtlı olmayarak yanlış bilgilendirilmesinden dolayı, haber verilerini aktarırken hata yapabilir.

Hatta olaya yanlış tanıklık etmesi ve belleğinin zayıflığı da yanlış bilgi aktarımına neden olmaktadır. İşte bu durumlar, gazeteciyi ister istemez haberde doğruluğu kanıtlamaya götürmektedir

Gazeteci haberin doğruluğunu araştırmadan haber yaparsa okuyucunun gazetesine olan güven sarsılır, kendisi de saygınlığını kaybeder. Haber kaynaklarının güvenini yitirir.

1.2.5. Haberde Çarpıtma (Distortion)

Haberlerde, kamuoyunu yönlendirme ya da yansıtmada, çarpıtmalar yapıldığı gözlenmektedir. Daha doğrusu habere taraflı bir bakış açısıyla yaklaşılmaktadır.

Haber çarpıtmaya “**distortion**” denilmektedir.

Çarpıtma, genelde, dış haberlerde görülmektedir. Ülkelerin dış politikalarına uygun yanlış haber verme sık sık yinelenen bir yöntemdir.

Dış politikalara uygun ve uyumlu hazırlanan haberlerin temelinde, ekonomik, ideolojik ve siyasal çıkarlar da söz konusudur. Örneğin gelişmiş ülkeler, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere genelde ön yargılı yaklaşmaktadır. Gelişmiş ülkelerin basın-yayın organları, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin haber verilerini daha çok, savaş, salgın hastalık ve doğal afetler gibi olumsuzluklardan seçmektedir.

İç haberlerde ise çarpıtma, daha çok politikada iktidar-muhalefet, iş dünyasında ise rakip kuruluşlar arasında görülmektedir. Haberde çarpıtma, kuşkusuz iletişim etiğiyle de çelişmektedir.

“Günümüzde psikolojik savaşın medya üzerinden yürütüldüğü artık kimsenin gözünden kaçmıyor. Bu hem uluslararası alanda hem de ulusal sınırlar için söz konusu. Haberler yoluyla ülkelerin yöneticileri ve kamuoyları baskı altında tutuluyor. Bu da olayları çarpıtma, yorum tekrarları, asparagas haber üretme, haber pazarlama tekelleri yoluyla gerçekleştiriliyor. Yani bir haberi istediği gibi duyuran eğer haber pazarlama kanallarına hâkimse ak'ı kara, kara'yı ak diye satması işten bile değil. Peki, herkesin haber yapma ve haber yayma özgürlüğü olduğu söylenen bu dünyada bunlar nasıl oluyor da olabiliyor? Evet, herkes istediği haberi yapma özgürlüğüne sahip ama bunu yayma kanalları bazı güçlerin elinde bulunduğu için bazı haberler ya hiç servise sunulmuyor ya da haber ormanı içerisinde kaybolup gidiyor. Hemen her gün bu konuda sayısız örneği gazete sayfalarında televizyon ekranlarında görüyoruz. Sadece Irak konusundaki haberlere bakmak bile bu konuda bir fikir verebilir. Bu ülkedeki olaylarla ilgili haberler, işgalci güç ajansları kaynaklı. Orada diğer ülke gazetecileri, saldırılar dolayısıyla bulunamadığından belki de bulunmaları istenmediğinden haberler işgalci güçlerin elinden çıkıyor. Artık varın gerisini siz hesap edin.

Savaş öncesinde nükleer bombaların varlığı haberleri ortalığı nasıl kaplamıştı sonra nasıl bunun uydurma olduğu anlaşılmıştı.”

(M. Önay'ın “İmaj Pazarlama” makalesinden alınmıştır.)

Luxor'daki ünlü Karnak Tapınağı'nda, Kadeş Savaşı'na ilişkin asılsız kahramanlık öykülerinin betimlendiği "gazete-duvarlar"dan biri...

Medya tarihinin ilk “yalan haber”i

Savaş meydanlarında yaşanan hezimetlerin kamuoyundan gizlenmesi ya da sıradan askerî başarıların medya desteğiyle haddinden fazla abartılmasının yalnızca bu çağa özgü bir "psikolojik savaş tekniği" olduğunu sakın ola düşünmeyin.

Cephede postun pahalı olduğunu gören gelmiş geçmiş bütün despotlar, kontrol altında tuttukları iletişim araçlarını kullanarak halklarını kahramanlık masallarıyla uyutma yoluna sık sık başvurmuşlardı. Tıpkı Kadeş Savaşı'nda perişan olan "Firavunlar Firavunu" 2'nci Ramses gibi!

Despot yöneticilerin iktidarlarını perçinlemek adına kamuoyunu yalan haberlerle yönlendirmesi geleneği, sanıldığından çok daha eskilere dayanıyor. Tarihin hemen her döneminde, günümüzün "medya" tanımına uyabilecek nitelikteki kitle iletişim araçlarını denetim altında tutan liderler, yaydıkları asparagas haberler ile bazen tarihin akışını bile değiştirecek nitelikte dezenformasyon başarılarına imza atmışlardı. Bunlar arasında, modern arkeolojinin saptayabildiği en eski (ve aynı zamanda da en muhteşem) örneği ise Mısırlılar ile Hititler arasındaki "Kadeş Savaşı"na ilişkin duvar yazıtları oluşturuyor.

Tapınak ve kamu binalarının uzun ve pürüzsüz duvarlarını, ülke tarihine ilişkin öykülerin nakşedildiği bir tür "gazete" olarak kullanan Mısırlı taş ustaları-ki bunlar, sayfaları düzenleyen "editörler"in ataları olarak da kabul edilebilir-günümüzden yaklaşık 3300 yıl önce Karnak'ta medya tarihinin bilinen ilk "yalan haber"ine imza atmışlardı. Ancak elbette ki kendi iradeleriyle değil, gerçekte o savaşta büyük bir hezimete uğrayan Firavun 2'nci Ramses'in emriyle!

Hititlilerle olan savaşta yardımcı kuvvetlerin yardımıyla canını zor kurtaran Ramses, adamlarına suskunluk yemini ettirir. Mısır'da büyük bir tantanayla karşılanan Ramses, durumu bozuntuya vermemek için halkın arasına "büyük zafer"i ballandıra ballandıra anlatacak yalan ustaları salar. Bununla da yetinmez, başta Karnak Tapınağı olmak üzere, bir dizi önemli dinsel yapının duvarlarına Kadeş Savaşı'nı aşama aşama anlatan hiyeroglifler nakşettirir. Dünyanın en dayanıklı baskı sistemi olan bu kayıtlar, yalnız Ramses'in sağlığında değil, ondan yüzlerce yıl sonra dahi bu duvar gazetelerini okuyanlara "Kadeş Destanı"nı (!) yüz seksen derece tersinden aktarmaya devam edecektir. Ta ki 19'uncu yüzyıla gelinip Anadolu'da Boğazköy (Hattuşaş) kazıları başlayana kadar."

1.2.6. Haberde Manipülasyon

Haberin içeriğine müdahale etme eylemine manipülasyon (hileli yönlendirme) denilmektedir. Haberi manipüle etmek, içeriğine müdahaledir.

Manipülasyon, kuşkusuz basın özgürlüğüyle çelişmektedir. Uygulamada genellikle iki alanda manipülasyon yapılmaktadır:

- Haberi yazan muhabire müdahale edilmektedir.
- Haberi yayına verecek basın organına müdahale edilmektedir.

Manipülasyon daha çok holding basınında ve tekelleşme durumunda sıkça görülmektedir.

Örneğin; yönetim kurulu başkanı, gazete patronları, pay sahipleri haberin içeriğine müdahale etmektedir. Bunların emir ve görüşleri doğrultusunda yayın sorumluları da basın özgürlüğüyle çelişen böyle bir tutum ve davranış içine girmektedir.

Manipülasyon sadece haberde değil, diğer yazınsal türlerde de gerçekleştirilmektedir. Manipülasyon yapan, şayet basın mensubu ise bu eylemi basın özgürlüğüne ve iletişim etiğine de ters düşmüş olmaktadır.

Manipülasyon, örtülü sansür olarak da nitelendirilmektedir.

Pentagon, kamuoyu oluşturmak için manipülasyon politikasına hazırlanıyor (14 Aralık 2004).

New York Times gazetesi, Pentagon'un çatışma bölgelerinde dezenformasyona dayalı sistemli çalışmalarında bulunacağını yazdı.

New York Times gazetesi, ABD Savunma Bakanlığının (Pentagon) yabancı ülkelerdeki propaganda savaşına ağırlık vereceğini yazdı. Haberde, Pentagon'da, yabancı ülkelerdeki kamuoylarını yönlendirmek için bilgi yönetiminin ve manipülasyonun ne ölçüde yapılması gerektiği konusunun çok üst düzeyde tartışıldığı kaydedildi. Gazetenin haberinde, "bu konuda önerilen yeni politikaların onaylanması hâlinde, düşman güçlerini şaşırtmak için savaş alanlarında kullanılan yanıltma taktiklerinin tarafsız hatta müttefik ülkelerde de örtülü propaganda kampanyaları hâlinde uygulanabileceği" ifade edildi. Habere göre bu önerinin hayata geçirilmesinin Pentagon'un güvenilirliğine zarar vereceğini ileri süren çevreler ise "bunun Amerikan ve dünya kamuoyunun Pentagon'un ve Amerikan ordusunun söylediği her şeye şüpheyle bakmasına yol açabileceği" eleştirisinde bulunuyor. Haberde, bu arada Amerikalı yetkililerin, yabancı bir ülkeyi hedef alan yanıltıcı bilgilerin uydu kanalları ve İnternet sayesinde kolaylıkla Amerikan haber araçlarına da ulaşarak Amerikan kamuoyunu yanıltıcı bir etki yapabileceği ihtimali üzerinde de durduğu ifade edildi.

ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld'in yaklaşık üç yıl önce bu konuda yoğun eleştirilere uğradığını hatırlatan gazete, Rumsfeld'in, bu eleştiriler yüzünden, denizaşırı ülkelerdeki yabancı gazetecilere yanlış ya da uydurma haberler de dâhil çeşitli haber malzemeleri sağlayan Pentagon'daki Stratejik Nüfuz Ofisini kapattığını yazdı.

Bu faaliyetlerin bir kısmının Orta Doğu ve Pakistan gibi Güney Asya ülkelerinde uygulandığı ancak Almanya gibi ABD'nin müttefik ülkelerinde bile yürütülebildiği belirtildi.

1.2.7. Sansür

Resim 1.1: Sansür

Özgün bir mesajın tamamına ya da bir bölümüne el koymayı, düzenlemeyi ve manipülasyonunu içeren uygulamaya “**sansür**” denilmektedir.

Basında gerçek anlamıyla sansür, haber ya da diğer yazınsal türlerin, görüntü ve fotoğrafların yayımlanmasının devletin bir kurumu özellikle de kolluk kuvvetleri tarafından engellemesidir.

Sansür, çeşitli toplumsal ve ruh bilimsel düzeylerde bilinçli ya da bilinçsiz olarak gündeme gelmektedir.

Kuşkusuz en açık kurumsal ve örgütlü sansür süreci kitle iletişim araçlarıyla ilgili olarak gerçekleşmektedir.

Sansür genellikle kitle iletişim araçları tarafından üretilip dağıtılan bilgiyi bastırma ve çarpıtma süreci olarak algılanmakla birlikte, bu süreç hem özendirme hem de yasaklama biçiminde gerçekleştirilmektedir. Sansürcü kişi ya da kuruluşlar, belli bilgilerin kamuoyuna yayılmasını isteyebilir. Bu durum sansürün özendirici, daha doğrusu olumlu yönüdür. Bazı bilgilerin kamuya yansımalarının yasaklanması ya da çarpıtılması süreci ise sansürün olumsuz yönünü ortaya koymaktadır.

Sansür, mesajın yayınından önce ve sonra olmak üzere iki süreçte işlerlik kazanmaktadır. Mesajın yayınından önceki sansür uygulaması, onun oluşumunu önlemeye yöneliktir.

Yayından sonraki sansür ise daha çok onu biçimlendiren ve yayımlayanların cezalandırılmalarını öngörmektedir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek haber takibi yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ İzlediğiniz ya da araştırdığınız haberle ilgili gelişmeleri takip ediniz.	➤ İzlediğiniz haberi yazdıktan sonra o haberle ilgili gelişmeleri de takip etmelisiniz. ➤ Haberle ilgili ayrıntıları kaçırmamak için dikkatli olunuz. ➤ Düzenli ve titiz çalışınız.
➤ Bilgi ve belge toplarken kasıtlı olarak eksik ve hatalı bilgi verme, çarpıtma ve yanlış yönlendirme durumlarına karşı dikkatli olunuz.	➤ Konu ile ilgili ön bilgi edininiz. ➤ Geniş bir bilgi dağarcığına sahip olmak için çevrenizdeki olaylara karşı duyarlı olunuz. ➤ Ön yargılı davranmayınız, olaya duygu ve düşüncelerinizi katmayınız, her zaman gerçeği belgelemeye çalışınız.
➤ İzlediğiniz haberin diğer kuruluşlarda nasıl yer aldığını takip ediniz.	➤ İzlediğiniz haberin diğer kuruluşlarda nasıl yer aldığını mutlaka takip ediniz (kaçıncı sayfadan, kaç sütuna vb.). ➤ Önemli gördüğünüz noktaları not alınız. Notlarınızı ve bilgilerinizi kişisel arşivinizde saklayınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet**, kazanamadığınız becerileri **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. İzlediğiniz ya da araştırdığınız haberle ilgili gelişmeleri takip ettiniz mi?		
2. Bilgi ve belge toplarken kasıtlı olarak eksik ve hatalı bilgi, çarpıtma ve yanlış yönlendirme durumlarına karşı dikkatli oldunuz mu?		
3. İzlediğiniz haberin diğer kuruluşlarda nasıl yer aldığını takip ettiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet sonunda kazandıklarınızı aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz.

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi haber toplarken karşılaşılan sorunlardan birisi değildir?
A) Haberle ilgili enformasyonun haber kaynaklarınca yönlendirilerek verilmesi
B) Başka basın kuruluşlarının izlediğimiz haberi nasıl verdiğini takip etmek
C) Haber kaynağının kasıtlı olarak eksik bilgi vermesi
D) Haber kaynağının kasıtlı olarak hiç bilgi vermemesi
2. Aşağıdakilerden hangisi haberde manipülasyon için söylenemez?
A) Haberi yazan muhabire müdahale edilmektedir.
B) Haberi yayına verecek basın organına müdahale edilmektedir.
C) Basının özgür olabilmesi için manipülasyon gereklidir.
D) Manipülasyon bir çeşit sansürdür.

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

3. Haber kaynağının kasıtlı olarak eksik bilgi vermesinedenir.
4. Haber çarpıtmayadenilmektedir.
5. Haber ya da diğer yazınsal türlerin görüntü ve fotoğrafların devletin bir kurumu özellikle de kolluk kuvvetleri tarafından yayınlanmasının engellenmesine.....denir.

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

6. () Manipülasyon daha çok holding basınında ve tekelleşme durumunda sıkça görülmektedir.
7. () Basın bültenleri, açıklamaları ve bildirilerinde çoğu kez yönlendirme bulunmaktadır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Kişisel arşiv oluşturabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Bir gazeteci ile görüşerek arşivini inceleyiniz, arşiv yaparken nelere dikkat ettiğini sorunuz, notlarınızı eğitim ortamına getiriniz.
- Arşivlerden yararlanılarak yapılan haber örneklerini araştırınız. Bulduğunuz haber örneklerini eğitim ortamına getiriniz.
- *İnternet*, kütüphane vb. ortamlarda haber ve fotoğraflarla ilgili arşivleri inceleyiniz.

2. ARŞİV NEDİR?

Fotoğraf 2.1: Kütüphane

Arşiv, kurumların gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri sonucunda meydana gelen, idari, hukuksal, kurumsal değeri olan ya da tekrar kullanılmak üzere üretilen her türlü görsel, yazılı ve dijital bilgilerin muhafaza edildiği yerdir. Arşivler genel olarak klasik arşivler ve modern arşivler olarak ikiye ayrılır. Klasik arşivler, Osmanlı arşivi gibi eski yazıyla yazılmış belgelerle ilgili arşivlerdir. Modern arşivler, iş dünyası, hastaneler, televizyonlar vs. kurumların ürettikleri her türlü belge ve bilginin tutulduğu yerlerdir.

Arşiv kelimesinin kökü, eski Yunanca arkheion kelimesinin Latinceye geçmiş hâli olan archivumdur. Anlam olarak arşiv resmî dairelerin, çeşitli kurumların veya kişilerin işlerini yürütürken işlemi tamamlanmış ve saklanması gereken vesikaların düzenli bir şekilde, belirli kurallara göre bir araya getirilerek saklandığı yerdir. Arşivler; devlet arşivi, şehir arşivi, özel arşiv, aile arşivi gibi isimler alır.

Arşiv malzemesinin çekirdeğini, devlet dairelerinde, büyük kurumlarda günlük işlemler sırasında çıkan yazışmalar ve dosyalar oluşturur. Fakat bütün bu kâğıtlar arşiv malzemesi değildir. Toplanan malzeme arşivlerde uzmanları tarafından seçilip belirli kurallara göre tasnif edilerek saklanır. Bu sınıflandırmanın sonradan kullanım sırasında kolaylık sağlayacak şekilde olmasına dikkat edilir. Arşivleri oluşturan malzemeler, kesinliği olan dokümanlar olduğu için geçmiş faaliyetlerin yaşayan ve gerçek delilleridir. Arşivin dokümanları çoğunlukla kil tabletler, tunç tabletler, papirüsler, parşömenler, el yazısı ile daktilo ile yazılmış veya matbaada basılmış kâğıt belgelerdir. Bunlardan başka mikrofilmler, fotoğraflar, ses bantları, videokasetleri ve dijital depolama araçları gibi önemli dokümanlar da arşiv belgesi olabilir.

Bir şeyin arşiv malzemesi olabilmesi için üzerinden en az 30 yıl geçmesi kuralı kabul edilmiştir. Türkiye’de arşiv terimi, tanımdaki anlamı aşan bir biçimde kullanılmakta, her türlü dokümantasyonu içine alan bir kapsamda değerlendirilmektedir.

2.1. Gazetecilikte Arşivin Önemi

Gazetecilikte arşivin en önemli işlevi, güncel olayların değişik yönlerine ışık tutacak malzemeyi sağlamasıdır. Habercinin en önemli yardımcısı arşivdir.

Gazeteci, çalışmakta olduğu kitle iletişim aracının arşiv bölümü ya da kütüphanesindeki gazete kupürleri, ansiklopediler, yıllık raporlar, sözlükler, tarih kitapları, kataloglar, biyografiler, atlaslar, yasalar vb. kitap ve broşürlerden sık sık yararlanmalıdır.

2.2. Kişisel Arşiv Oluşturma Yöntemleri

Gazeteci, genel arşiv ve kütüphaneden yararlanmakla yetinmemeli, *İnternet* sitelerindeki bilgileri de değerlendirerek özel arşivini oluşturmalıdır. Gazeteci, özel arşivini, kupür, belge ve metinlerde bırakmamalı, onları bilgisayara yüklemeli, güvenlik açısından, kopyalarını da ayrı bir yerde saklamalıdır. Gazeteci özellikle ilgi duyduğu konularla ve uzmanlaşacağı alanla ilgili arşiv çalışmaları yapmalıdır.

Herhangi bir olayla ilgili haber hazırlayan gazeteci, olayın geçmiş aşamalarını da sık sık güncelleştirdiği arşivinden yararlanarak haberlerine yansıtmalıdır. Böylece olayın anlaşılabilirliği pekiştirilmiş olur.

2.3. Arşivlerden Bilgi Toplama Yöntemleri

Elektronik ve bilgisayar teknolojisindeki gelişmelerin sonucu ortaya çıkan her yeni makine insan yaşamını nasıl derinden etkilemişse, bu gelişmeler medya dünyasında da derin değişimlere yol açmıştır.

Haberciler, arşiv ve kütüphanelere gitmeden, masa başındaki bilgisayarlarından yararlanarak belirledikleri anahtar sözcükler yardımıyla haberleri ile ilgili çeşitli bilgilere, medya kuruluşunun dijital arşivinden ya da evrensel düzeydeki çeşitli dijital kütüphanelerden saniyelerle sınırlı bir sürede erişebilmektedir. *İnternet* sayesinde muhabirlerin, arşivlerde katalog ve gazete karıştırmaları ve orada saatler geçirmeleri ortadan kalkmıştır. Ayrıca arşivlerde elle yapılan taramalara göre dijital arşivlerden erişilen bilgilerde, gözden kaçırma da en aza indirilmiştir. Bu durum hem zamandan tasarruf sağlamış hem de maliyetleri azaltmıştır.

Gazeteciler, uzun zaman gerektiren derinliğine araştırmalarda *İnternetin* yanı sıra kütüphanelerden de yararlanmalıdırlar.

Araştırmacılar için kütüphanenin nasıl kullanılacağını bilmenin önemi tartışılmaz. Kütüphaneden en yüksek yararı sağlayabilmek için;

- Kütüphanede mevcut kaynakları tanımak,
- Bu kaynaklardan her birinde ne gibi bilgiler olduğunu bilmek,
- Bunların nasıl kullanılacağını kavramış olmak,
- Gereksinim duyulduğu zaman bunları nasıl bulacağını bilmek gerekir.

Önemli noktalardan biri de araştırmacının nasıl okuyacağını bilmesidir. Etrafta o kadar çok malzeme bulunabilir ki bunları başından sonuna kadar okumak olanaksızlaşabilir. Araştırmacının kaynakları seçerek okuması gerekeceği gibi bir eserin içindekileri seçerek zorunlu olmayan kısımları okumaması da doğaldır.

Kütüphanelerden azami derecede yararlanmanın en önemli etkenlerinden biri, hızlı okuma yeteneğidir. Eğitim görmüş bir kimse için hızlı okuma alışkanlığını geliştirmiş olmak gereklilik; araştırmacı için ise zorunluluktur.

Başka bir nokta, kaynakların sistemli olarak incelenmesidir. Bunun için kartlar geliştirilmeli, özetler alınmalı, bunlar, gerekli olduğu anda kolayca bulunup kullanılacak biçimde sınıflandırılmalıdır. Eğer alınan not bir kart üzerine yazılmış ise bu kartın arkasına notun hangi kaynaktan alındığı belirtilmelidir. Ayrıca alınan notla birlikte notun niçin alındığı, ne anlama geldiği, nerede kullanılabileceği de belirtilmelidir.

Araştırmacı, not alırken kendi fikir ve değerlendirmelerini de notla birlikte kaydedebilir. Ancak bunları başkalarının fikirleri ve alınan not ile karıştırmamaya özen göstermelidir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek arşiv yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ İzlediğiniz haberlerin arşivini yapınız.	➤ Kendi gelişiminizi görmemiz açısından haberlerinizi arşivlemeniz sizin için yararlı olacaktır. ➤ Haber kupürlerinizi dosyalayınız, bilgisayarınızda da arşiviniz kayıtlı olsun fakat arşivinizi mutlaka yedekleyiniz. ➤ Aradıklarınızı daha sonra bulmak istiyorsanız düzenli ve titiz olunuz.
➤ Haber kaynaklarıyla ilgili önemli bilgi ve belgelerin arşivini yapınız.	➤ Haber kaynaklarıyla ilgili önemli bilgi ve belgeleri de arşivlemeniz sizin yararınıza olacaktır. ➤ Arşivlediğiniz bilgi ve belgelerden yeni haberler oluşturmanız mümkündür. ➤ İşinize yarayacak bilgi ve belgeleri araştırınız. Ayrıntılara dikkat ediniz.
➤ Önemli sosyal ve toplumsal gelişmelerin arşivini yapınız.	➤ Gazeteci ülkenin yakın tarihini mutlaka bilmelidir. Karşılaştığı güncel sorunların kökenlerini irdelemeyen bir gazeteci sağlıklı sonuçlara ulaşamaz. ➤ Bu anlamda sosyal ve toplumsal gelişmelerin arşivini yapmak ilerleyen zamanlarda sizin en büyük kaynağınız olacaktır. ➤ Meraklı olunuz. Bilgi ve kültür birikiminizi artırmaya çalışınız.
➤ Alanınızla ilgili fotoğraf arşivi yapınız.	➤ Bazen bir fotoğraf, sayfalar dolusu yazıdan daha etkili olmaktadır. ➤ Alanınızla ilgili önemli gördüğünüz fotoğrafları da mutlaka arşivleyiniz. ➤ Ayrıntılara dikkat ediniz.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet**, kazanamadığınız becerileri **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. İzlediğiniz ya da araştırdığınız haberlerin arşivini yaptınız mı?		
2. Haber kaynaklarıyla ilgili önemli bilgi ve belgelerin arşivini yaptınız mı?		
3. Önemli sosyal ve toplumsal gelişmelerin arşivini yaptınız mı?		
4. Alanınızla ilgili fotoğraf arşivi yaptınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda "Hayır" şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız "Evet" ise "Ölçme ve Değerlendirme"ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet sonunda kazandıklarınızı aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz.

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi kişisel arşiv oluşturma yöntemlerinden biri değildir?
A) Gazeteci özel arşivini kupür, belge ve fotoğraflardan oluşturmaktadır.
B) Arşivini bilgisayara yüklemelidir.
C) Arşivinin güvenlik açısından kopyalarını da ayrı bir yerde saklamalıdır.
D) Kişisel arşivlerin sık sık güncelleştirilmesi gerekmez.
2. Aşağıdakilerden hangisi bilgisayar teknolojisinin bilgi toplama açısından getirdiği kolaylıklardan biri değildir?
A) Bilgilere çeşitli arşivlerden çok kısa bir sürede erişilmektedir.
B) İnternet her zaman güvenilir bilgiler sunamamaktadır.
C) Dijital arşivlerden erişilen bilgilerde gözden kaçırma en aza indirilmiştir.
D) İnternet hem zamandan tasarruf sağlamış hem de maliyetleri azaltmıştır.
3. Kütüphanelerden araştırma yaparken hangisi gereksizdir?
A) Hızlı okuma alışkanlığı geliştirilmelidir.
B) Kaynaklar sistemli olarak incelenmelidir.
C) Araştırmacı kaynakların tamamını okumalıdır.
D) Kaynaklardan notlar alınmalıdır.

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

4. Kurumların gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri sonucunda meydana gelen, idari, hukuksal, tanıklık, kuramsal değeri olan ya da tekrar kullanılmak üzere üretilen her türlü görsel, yazılı ve data bilgilerin saklandığı yere..... denir.

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

5. () Gazeteciler *İnternet* sayesinde her türlü bilgiye ulaşabildikleri için artık kişisel arşiv oluşturmaları gereksizdir.
6. () Arşiv güncel olayların değişik yönlerine ışık tutacak malzemeyi sağlar.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-3

AMAÇ

Haber kaynakları ile iyi ilişkiler kurabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Alanında uzmanlaşmış deneyimli gazetecilerin ve basın meslek örgütü temsilcilerinin, haber kaynakları ile iletişim kurmanın ölçütleri konusundaki görüşlerini alınız.

3. HABER KAYNAKLARI İLE İLİŞKİLERDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN UNSURLAR

3.1. Haber Kaynağına Saygı

Haber kaynağı, bazen gazetecinin vicdanına güvenerek gizli fakat gazetecinin bilmesi gerekli enformasyonu sağlayabilir. Yazılmaması kaydıyla verilen bu “**off the record**” bilgiler ise aslında gazetecinin etrafına telkin ettiği güven ve saygınlıktan kaynaklanır. Daha doğrusu kendisine olup biten hakkında aşına olsun diye bilgi verilir. Aslında, gazeteci verileni açıklarsa kaynak böyle bir durum bulunmadığını söyleyeceği gibi gazeteciyi ispata da davet edebilir.

Gazeteci için haber aldığı kaynaklar ne kadar üst düzeydeyse haber değeri o kadar yüksek enformasyon sağlayabilir. Doğal olarak haber verenler, kimliklerinin çok gizli tutulmasını ister. Bu yönden, kaynak belirtmeden, doğruluğu kanıtlanmadan, enformasyonu kullanmak istemeyen gazeteciler bazen zor durumda kalabilir.

Gazeteci, kimliğinin gizli tutulmasını isteyen kaynaklar tarafından sızdırılmış (news leak) verileri de mutlaka soruşturmalı, doğruluğuna inandıktan sonra yazmalı, kaynağı saygı göstermeli ve korumalıdır.

Gazeteci, kaynağı saygı bağlamında, aldığı gizli bilgileri haber yapılması istenmiyorsa haber malzemesi yapmamalıdır. Meslek etiği bunu gerektirir. Örnekleri az görülse de bazı gazeteciler haber uğruna meslek etiğinin dışına çıkmaktadırlar. Kuşkusuz bu tür davranışlar kaynağın güvenini sarsmaktadır.

Bazen de gazetecilere haber kaynağı tarafından olay olmadan, olacağı hakkında bilgi verilir. Bu aslında, gazetecilik kuruluşlarının görevlerini yapmaları için kolaylık sağlamanın bir yoludur. Yalnız bu gibi durumlarda bilgi verilirken üzerine kayıt düşülür. Bu tür enformasyon haber şeklinde ancak şu saatten sonra verilecektir denilir. Ambargo haber olarak adlandırılan bu tür bilgiler hep koşulludur.

Ambargo bazen zamanından önce bozulabilir. Bu aslında haber veren kaynağa ihanet olarak kabul edilir ancak ambargolu haberin zamanından önce yazıldığı da görülmüştür.

3.2. Özel Hayata Saygı

Gazeteci, basın özgürlüğünü halkın doğru haber alma, bilgi edinme hakkı adına dürüst biçimde kullanır. Bu amaçla her türlü sansür ve oto sansür ile mücadele etmeli ve halkı da bu yönde bilgilendirmelidir.

Gazetecinin, halka karşı sorumluluğu işverenine ve kamu otoritelerine karşı sorumluluğu başta olmak üzere diğer tüm sorumluluklarından önce gelir. Bilgi ve haber ile düşünce herhangi bir ticari mal ve hizmetten farklı olarak toplumsal nitelik taşır. Gazeteci ilettiği haber ve bilginin sorumluluğunu üstlenir ve paylaşır.

Bir yandan da gazeteci, başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslararasıdaki nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır.

Öte yandan gazeteci kamuya mal olmuş bir kişi bile olsa halkın haber alma, bilgilendirme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmayan, hiçbir amaç için izin verilmedikçe özel yaşamın gizliliği ilkesini ihlal edemez. Gazeteci çalıntı, iftira, hakaret, lekeleme, saptırma, manipülasyon, söylenti, dedikodu ve dayanaksız suçlamalardan kesinlikle uzak durmalıdır.

Yargıyla ilgili olan doğru davranış kurallarına göre de gazeteci, hazırlık soruşturması sırasında soruşturmayı zaafa uğraticı, yönlendirici biçimde haber ve yorum yapmaktan kaçınmalıdır. Yargılama sürecinde de haberler her türlü ön yargıdan uzak ve kesinlikle doğruluğundan emin olunarak sunulmalıdır. Gazeteci, yargı sürecinde taraf olmamalıdır.

Özel hayatla ilgili olarak temel kural, “Özel hayatta; asıl olan kamu yararadır.” biçimindedir. Özel hayatın gizliliğinin geçersiz sayılabileceği başlıca durumlar şöyle sıralanabilir:

- Büyük bir suç, yahut yolsuzluk üstüne araştırma ve yayın
- Toplumı kötü etkileyici bir tutumla ilgili bir araştırma ve yayın
- Toplumun güvenliğinin ya da sağlığının korunması
- İlgili kişinin sözleri ya da eylemleri sonucu halkın yanıltılmasının ya da yanlış yapmasının engellenmesi

Bu durumlarda özel hayatın kamuya açılan kesiti mutlaka konuyla doğrudan ilgili olmalı veya ilgili kişinin özel hayatının onun kamusal faaliyetini de etkileyip etkilemediği gözetilmelidir.

Özel yaşama müdahalenin söz konusu olduğu bir olayda gazeteci şu soruların yanıtlarını aramalıdır:

- Gizli ve kişisel bilgileri hangi amaç doğrultusunda arıyorum?
- Bu, haklı gösterilebilir ve önemli bir amaç mı?
- Kişilerin özel yaşamını ihlal ederek elde edilebilecek bu bilgi, ihlali haklılaştıran amaca uygun mu?
- Bu bilgiyi elde etmenin tek yolu kişilerin özel yaşamını ihlal etmek midir?

Bu sorulara verilebilecek olumlu ve olumsuz yanıtlar gazetecilerin bu tür bir sorunda nasıl davranmaları gerektiğini daha açık biçimde ortaya koyabilecektir.

Özel yaşamla ilgili haberler bazen kişilerin ölümüne bile sebep olabiliyor.

Korkunç iddia

Bir grup paparazzinin, hurdaya dönen Mercedes'te can çekişen Diana'nın fotoğraflarını çekip kaçtıkları ve 1 milyon dolara pazarladıkları iddiası şok yarattı. Prenses Diana ve Mısırlı arkadaşı Dodi El Fayed'in önceki gece Paris'te hayatlarını kaybetmelerine yol açan kazanın fotoğraflarını çekerek olay yerinden kaçan bir grup paparazzinin, bunları dünya basınına 1 milyon dolara pazarlamaya çalıştığı iddiaları tepki yarattı. Ancak şu ana kadar hiçbir gazete Diana'nın can çekişirken çekilmiş kanlı fotoğraflarını satın almayı kabul etmedi. İngiliz gazeteleri bu fotoğrafları yayımlamama kararı aldı.

3.3. Haber Kaynağına Güven Verme

Gazeteci haber kaynağıyla saygı çerçevesinde bir iletişim kurmalıdır. Fakat bu sınıra çok dikkat etmek gerekir. İlişkileri sıcak tutmak isterken haber kaynağı kişi ya da kurumun sözcüsü durumuna düşmemek gerekir. Gazeteci, kaynağın verdiği her bilgiyi kendi süzgecinden geçirmelidir. Kişilere eşit mesafede olmalıdır. Aksi takdirde tarafsızlığına gölge düşer, haber kaynaklarının güvenini yitirir. Gazeteci haber kaynağında güven oluşturmak için kısaca basın etiğine uygun davranmalıdır.

Gazetecinin kişiler arası iletişim yeteneğini iyi kullanması gerekir. Yani beden dilini doğru kullanmalı, kılık kıyafeti ile ortama uygun olmalı, insan ilişkilerini iyi bilmelidir. Karşısındaki insanı dinlemeli, empati kurmalıdır. Bazı olaylarda haber kaynağı üzüntülü ve acı içinde olabilir. Böyle durumlarda kaynağa hassas bir şekilde yaklaşılmalı, itici olunmamalıdır. Örneğin bir kazada yakınına kaybetmiş birisi ile görüşme yaparken onun duygularını incitmemek için hassas olunmalıdır. Gazeteci insani değerlere sahip olmalıdır. Kibir, ukalalık gibi olumsuz özellikler kaynakta antipati oluşturacaktır.

Gazetecinin kaynakla kurduğu iletişimde en önemli koşul, bu görüşmeyi hazırlayan, düzenleyen veya başlatan kişinin karşı tarafın kişiliğini önemsemesidir.

Halk arasında çok sık kullanılan bir deyimle söylemek gerekirse “karşısındakini adam yerine koymak” bu tür görüşmelerin en önemli koşuludur. Yani karşı tarafın düşünceleri, inançları, hisleri, kendine özgü bir algılaması, anlayış biçimi olduğunu asla unutmamak ve onu tanımaya çalışmak gerekir. Tabii bundan da önemlisi, gazetecinin önce kendini tanımış olması şarttır.

İletişim, genelde iletişim süreci formülündeki gibi kolaylıkla yürütülmez. “Beni dinlemedi bile.”, “Söylediklerimden hiçbir şey anlamadı.”, “Sanki sağırılar diyaloguydu.”, “Bana kulak vermedi.”, “Aynı yayın dalgası üzerinde değildik.”, “Akli başka yerdeydi.”, “Beni tek kulağıyla dinledi.” gibi yakınmalar, gerçek iletişimin zorluğunun en belirgin örnekleridir.

Gazeteci, görevini yaparken eldeki bütün bilimsel verilerden yararlanmalı, karşısındaki kişinin bilgi aktarmasını engelleyebilecek olası tehlikelere karşı da önceden önlem almalıdır.

3.4. Tarafsız Habercilik İlkelerine Uyma

Tarafsızlık (nesnellik, objektiflik); haber konusu olayı bireysel etkilerden uzak, doğruyu, yansız bir düzenleme ile olduğu gibi vermek ve gerçeklerden ayrılmamaktır.

Haberde tarafsızlığın bazı ölçütleri vardır. Bu ölçütler;

- Olayla ilgili verileri toplarken, bunları haber olarak düzenlerken, yayıma verirken kesinlik ve doğruluk ilkelerine uymak,
- Haberde, içerikten ayrılmamak koşuluyla ana hatları aynen aktarmak,
- Olayın farklı yönlerini işlerken yansız ve dengeli olmak,
- Haberle yorumu birbirinden ayırmak ve verileri buna göre değerlendirmek,
- Haberi yazanın, kendi görüşünü, yorumunu ve tutumunu içeriğe yansıtmamak,
- Haberi düzenlerken hınç alma duygularından yanlı ve aykırı tutumlardan uzak durmaktır.

Haber içeriğinde, tarafsızlığa önem veren çağdaş gazetecilik anlayışında, yazınsal türler ve sayfa düzenleri de değişikliğe uğramaya başlamıştır. Örneğin, bireysel ve genel yoruma dönük yazınsal türler için ayrı sayfalar düzenlenmesi tercih edilerek çeşitli görüşlerin işlenmesine de olanak sağlanmıştır.

Gazeteci tarafsız haber vermenin savunmasını yapabilmek için özellikle şu koşulları yerine getirmekle yükümlü olmalıdır:

- Tartışmalı konularda bütün tarafların görüşlerine yer verilmelidir.
- Gerçek olduğu öne sürülen konulardaki açıklamalar dikkate alınmalıdır.
- Kendi bakış açısını yansıtmadığını ifade etmek için haber kaynağının söylemlerini doğrudan ve tırnak içinde kullanılmalıdır.
- Haberde elden geldiğince somut gerçeğe yer verilmelidir.
- Haberde tarafsızlık, toplanması ve değerlendirilmesi, yazılması ve yayınlanması aşamalarında gerçekleştirilmektedir. Bu üç aşama zincirleme olarak birbirine bağlı bulunmaktadır. Örneğin, ilk aşamada nesnellik ölçülerine özen gösterilir, diğer aşamalarda gösterilmezse haber içeriğinde sapma ya da sapmalar meydana gelecektir. Haberde tarafsızlığı sağlamak için her aşamada ilke ve kurallara titizlikle uygulanmalıdır. Aşamaların herhangi birinde ilke ve kurallara uyulmadığı takdirde tarafsızlıktan söz edilemez.

Haberde tarafsızlık aynı zamanda, iletişim etiğinin de gereğidir. Haberde tarafsızlığa özen gösteren kitle iletişim araçları kamuoyunda olumlu izlenim bırakırken öznel anlayışı tercih edenler ise sürekli imaj kaybına uğramaktadır.

Nesnellik kavramının yerine getirilmesinde iyi niyet de önemli rol oynamaktadır. İyi niyet, her aşamada özenle korunursa tarafsızlık kavramının yaşama geçirilmesi kolaylaşacaktır.

Okuru ilgilendiren, habercinin kişisel görüşü değildir. Olayın ya da durumun kendisi önemlidir. Gazeteci, izlediği olaydan insan olarak etkilense bile duygularını öne çıkarmamalıdır. İzlediği olay ya da kişiye ön yargıyla yaklaşmamalıdır. “Bunlar zaten böyledir.” gibi bir değerlendirme tarafsızlığı bozar.

Haberde nesnelliğin sağlanması için olay ya da durumla ilgili tarafların görüşlerine yer verilmelidir. Nesnellik, habercinin haber kaynağına, olaya ya da duruma mesafeli yaklaşmasıyla sağlanır. Tersine durumda haberci, kaynağın, olayın, durumun “halkla ilişkiler memuru” hâline gelebilir. Haberci, haberin içinde rol almamalıdır ve haberin parçası hâline gelmemelidir.

Gazetecinin bu anlamda nitelikli olması gerekir. Belirli düzeyde ve çağdaş biçimde eğitilmiş olması, yetkin bir kültür düzeyine sahip olması, çevresine karşı duyarlı olması, ülkenin sorunlarını bilmesi, uluslararası gelişmelerden haberdar olması, vicdani ve toplumsal değerlere sahip olması, ön yargılı davranmaması, özel bir amaca hizmet etmemesi, dürüst olması çok önemlidir.

3.5. Kurumsal Kişiliğini Koruma

Gazeteci haber toplarken kendi kurumunu da temsil ettiği için yapacağı olumsuzluklar kurumunu da etkileyecektir. Kurumunun güven kaybetmesine neden olacaktır.

Gazeteci, kamuoyunu bilgilendirmeye çalışırken toplumun çeşitli kesimlerinden insanlarla ilişkiler kurar. Politikacılar, sanatçılar, üst düzey bürokratlar ve popüler yıldızlarla aynı mekânlarda olabilir gazeteci. Onları kendi mekânlarında ziyaret edebilir, saatlerce baş başa kalarak röportajlar yapabilir. Mesleğin doğasından gelen bu ilişki biçimi, kimi zaman gazeteciler tarafından yanlış bir biçimde "kendilerine özel" bir ilişki olarak algılanabilir. Bu doğru değildir.

İnsanlar gazetecilerle temsil ettikleri yayın kuruluşunun temsilcisi olarak ilişki kurar. Bu nedenle, gazetecilik adına kurulan ilişkileri şahsi menfaatler adına kullanmak, çıkar sağlamak yanlıştır. Fransız Le Monde gazetesinin editörü Serge Halimi'nin dediği gibi gazetecilik bir "temas ve mesafe" mesleğidir. Yani gazeteci ilişki kurar ama ilişki kurdukları ile hep belli bir mesafeyi korur. Gazeteci, bir olayı habere dönüştürürken gerçeğin özünü yakalamaya çalışır. Aktarımların kökenine iner, var olan detaylardan hiçbirisini yok saymaz. Kimseyle aynı fikirde olduğunu belirtmez. İnsanları ve olayları tek tipleştirmez. Yargılamaz, dışlamaz.

Bazı gazetecilerin haber kaynaklarıyla kurdukları ilişkileri yazıya döküp maddi çıkar sağladıklarına rastlanır. İlişki kurdukları haber kaynaklarından yakınları için iş isteyen, bedava mal veya hizmet kabul eden gazeteciler de vardır. Bu tür hatalı pratikler, gazetecilik mesleğinin saygınlığına gölge düşürmekte, gazeteci kimliğinin sorgulanmasına yol açmaktadır. Çünkü haber kaynağından şahsi menfaat sağlayan gazeteci, bir dahaki sefer aynı haber kaynağı hakkında olumsuz bir haber yayımlayamaz.

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek haber toplayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Haber kaynaklarını belirli aralıklarla ziyaret ediniz.	➤ Saygılı ve ölçülü olunuz. ➤ Dış görünüşünüze dikkat ediniz. ➤ Beden dilinizi doğru kullanınız. ➤ Ziyaretlerinizi kısa tutunuz.
➤ Haber kaynaklarının güvenini kazanmaya çalışınız.	➤ Basın meslek ilkelerine uygun davranınız. ➤ Saygılı olunuz. ➤ Empatik olunuz.
➤ Haber kaynaklarını koruyunuz.	➤ Kaynağınız size verdiği haberlerde adının açıklanmasını istemiyorsa adını açıklamayınız. ➤ Koşullu verilen haberleri zamanından önce açıklamayınız.
➤ Davet edildiğiniz etkinliklere katılınız.	➤ Davet edildiğiniz etkinliklere mümkün olduğunca katılınız. ➤ Etkinliğe zamanında gidiniz. ➤ Kişiler arası iletişim kurallarına uygun davranınız.
➤ Etkinliklerle ilgili önemli konuları haber yapınız.	➤ Etkinliklerle ilgili önemli konuları haber yapınız. ➤ Fakat etkinliklerin haber değeri taşıyıp taşımadığını mutlaka değerlendiriniz. Aksi takdirde kurumun sözcüsü konumuna düşebilirsiniz.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet**, kazanamadığınız becerileri **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Haber kaynaklarını belirli aralıklarla ziyaret ettiniz mi?		
2. Haber kaynaklarınızın güvenini kazandınız mı?		
3. Haber kaynaklarınızı korudunuz mu?		
4. Davet edildiğiniz etkinliklere katıldınız mı?		
5. Katıldığınız etkinliklerle ilgili önemli konuları haber yaptınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda "Hayır" şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız "Evet" ise "Ölçme ve Değerlendirme"ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?
A) Gazeteci kendisine verilen gizli bilgileri hemen kamuoyuna duyurmalıdır.
B) Gazeteci sızdırılmış verileri de mutlaka soruşturmalıdır.
C) Gazeteci kaynağa saygı göstermeli ve korumalıdır.
D) Kaynak tarafından koşullu verilen bilgiler zamanından önce açıklanmamalıdır.
2. Aşağıdakilerden hangisi özel hayatın gizliliğinin geçersiz sayılabileceği durumlardan biri değildir?
A) Büyük bir suç yahut yolsuzluk üstüne araştırma ve yayın
B) Toplumla kötü etkileyici bir tutumla ilgili bir araştırma ve yayın
C) Kişilerin ünlü olması
D) Toplumun güvenliğinin ya da sağlığının korunması
3. Haber görüşmesinde aşağıdakilerden hangisi yapılmamalıdır?
A) Sorulacak sorular önceden hazırlanmalıdır.
B) Gazetecinin kıyafetinin düzgün olması gerekir.
C) Konuşurken ya da dinlerken muhatabın gözlerinin içine bakmak gerekir.
D) Sorular cevapları “Evet-Hayır” olacak şekilde hazırlanırsa daha iyi olur.

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

4. () Gazeteci kişisel görüşlerini de habere katmalıdır.
5. () Haberin tarafsızlığını sağlamak için tartışmalı konularda iki tarafın görüşlerini de vermek gerekir.
6. () Kaynak tarafından belli bir zamandan önce açıklanmamak koşulu ile verilen haberlere asparagas haber denir.

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

7.haber konusu olayı bireysel etkilerden uzak, doğruyu, yansız bir düzenleme ile olduğu gibi vermek ve gerçeklerden ayrılmamaktır.
8. Özel hayatla ilgili olarak temel kural, biçimindedir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise "Modül Değerlendirme"ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet sonunda kazandıklarınızı aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz.

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. Önemli ve çözülmemiş bir olay hakkında verilen haberin, olay önemini kaybedinceye ya da çözülünceye kadar belirli sürelerle tekrarlanarak yayımlanmasına,diyoruz.
2. Haber kaynağı kasıtlı olarak eksik bilgi vermeyi tercih edebilir. Buna gazetecilikte denilmektedir.
3. Haberin içeriğine müdahale etme eyleminedenilmektedir.
4. Haberci, haberin içinde rol almamalıdır vehâline gelmemelidir.

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

5. () Gazeteci, haberi kaynağından ve elden geldiğince doğru verilere dayanarak toplamalıdır.
6. () Gazeteci, haber ile ilgili bilgileri toplayana kadar haber kaynağına saygılı davranmalıdır.
7. () Haber çarpıtmaya “**disinformation**” denilmektedir.
8. () Arşivler genel olarak klasik arşivler ve modern arşivler olarak ikiye ayrılır.
9. () Gazetecilikte arşivin en önemli işlevi, güncel olayların değişik yönlerine ışık tutacak malzemeyi sağlamasıdır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	B
2	C
3	Misinformation
4	Distortion
5	Sansür
6	Doğru
7	Doğru

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	B
3	C
4	Arşiv
5	Yanlış
6	Doğru

ÖĞRENME FAALİYETİ-3'ÜN CEVAP ANAHTARI

1	A
2	C
3	D
4	Yanlış
5	Doğru
6	Yanlış
7	Tarafsızlık (Objektiflik, Nesnellik)
8	Özel Hayatta Asıl Olan Kamu Yararıdır.

MODÜL DEĞERLENDİRME’NİN CEVAP ANAHTARI

1	Haberi Devam Ettirme
2	Misinformation
3	Manipölasyon (Hileli Yönlendirme)
4	Haberin Parçası
5	Doğru
6	Yanlış
7	Doğru
8	Doğru
9	Doğru

KAYNAKÇA

- ASLAN Kemal, **Haberin Yol Haritası**, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 2002.
- BÜLBÜL Rıdvan, **Haberin Anatomisi ve Temel Yaklaşımlar**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.
- BÜLBÜL Rıdvan, **Genel Gazetecilik Bilgileri**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2000.
- BÜLBÜL Rıdvan, **İletişim ve Etik**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.
- GİRĞİN Atilla, **Haber Yazmak**, Der Yayınları, İstanbul, 2002.
- KAPTAN Saim, **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**, Tekışık Ofset Tesisleri, Ankara, 1991.
- ÖZGEN Murat, **Gazetecinin Etik Kimliği**, İÜ İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2002.
- SCHNEİDER Wolf, Paul – Josef RAUE, **Gazetecinin El Kitabı**, Ofset Fotomat, Ankara, 2000.
- SCHLAPP Hermann, **Gazeteciliğe Giriş**, Vestfalya Eyaletler Yayınevi, İstanbul, 2002.
- TOKGÖZ Oya, **Temel Gazetecilik**, İmge Kitabevi, Ankara, 2000.
- YÜKSEL Erkan, Halil İbrahim GÜRCAN, **Haber Toplama ve Yazma**, Tablet Kitabevi, Konya, 2005.